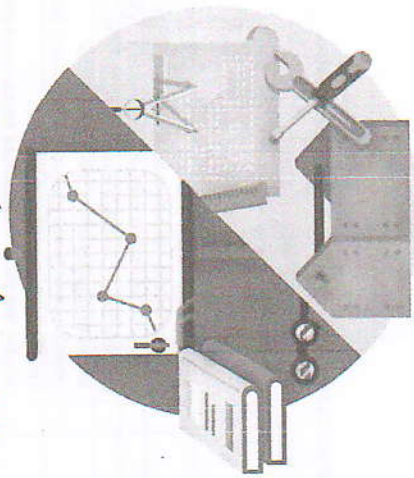

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ПЕДАГОГИКА КАФЕДРАСИ
ПЕШКУ ТУМАНИ 2-СОН КАСЪ-ХУНАР МАКТАБИ

**ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА
ДУАЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ
ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ
ОМИЛЛАРИ**

Республика илмий-амалий конференция материаллари

21 апрел, 2021 Ё

Бухоро-2021

Конференция Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 2 март 78-Ф-сонли фармони асосида ташкил этилди.

КОНФЕРЕНЦИЯНИНГ ДАСТУРИЙ ҚЎМИТАСИ

Б.К.Зарипов	-	Бухоро вилояти ҳокими
М.М.Холмухаммедов	-	Олий ва ўрта махсус таълим вазири ўринбосари
Т.Р.Чориев	-	Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутати.
К.М.Мухимов	-	Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси академиги
Х.Х.Қобилов	-	Бухоро вилоят касбий таълимни ривожлантириш ва мувофиқлаштириш ҳудудий бошқармаси бошлиғи;
З.Я.Худайбердиев	-	Педагогик инновациялар касб-хунар таълими бошқарув ҳамда педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш институти ректори
О.Х.Ҳамидов	-	Бухоро давлат университети ректори.
Н.Р.Баракаев	-	Бухоро муҳандислик технология институти ректори.
Ш.Ж.Тешаев	-	Бухоро давлат тиббиёт институти ректори.
Ш.Ж.Имомов	-	Тошкент ирригация ва меллиорация институти Бухоро вилояти филиали директори техника фанлари доктори профессор
Н.А.Нуралiev	-	Тиббиёт фанлари доктори, профессор
О.С.Қаҳҳоров	-	Бухоро давлат университети илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор
Б.Р.Адилов	-	Бухоро давлат университети ҳузуридаги ПККТ МО минтакавий марказ директори, п.ф.д., профессор
М.З.Шарипов	-	Бухоро муҳандислик технология институти илмий ишлар проректори
Ш.Ш.Олимов	-	Бухоро давлат университети педагогика кафедраси муdiri педагогика фанлари доктори профессор
Д.Р.Раҳматуллаева	-	Педагогик инновациялар институтининг "Таълимда бошқарув" кафедраси доценти, п.ф.д.
Я.Я.Раҳматов	-	Бухоро вилоят касбий таълимни ривожлантириш ва мувофиқлаштириш ҳудудий бошқармаси бошлиғи ўринбосари.
Ш.А.Ҳайитов	-	Бухоро давлат университети жаҳон тарихи кафедраси профессори, тарих фанлари доктори
Х.Х.Ҳакимжонова	-	Педагогик инновациялар институти, "Таълимда бошқарув" кафедраси катта ўқитувчиси
М.Х.Махмудов	-	Бухоро давлат университети профессори п.ф.д.
Б.Х.Махмудов	-	Пешку туман 2-сон касб-хунар мактаби директори.
Б.Қ.Ҳўжаев	-	Бухоро давлат университети Педагогика кафедраси доценти, п.ф.н.
Э.М.Мухторов	-	Бухоро давлат университети педагогика факултети декани психология фанлари номзоди
С.Қ.Қаҳҳоров	-	Бухоро давлат университети касба уюлма қўмитаси раиси
Н.Бекова	-	Бухоро давлат университети Ўзбек филологияси кафедраси доценти, ф.ф.н.

КОНФЕРЕНЦИЯНИНГ ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТАСИ

В.Х.Қаҳҳоров	-	Бухоро вилояти Пешку тумани ҳокими
А.Э.Ҳолиев	-	Биология фанлари доктори профессор
Э.Д.Низов	-	Бухоро Давлат университети Табиий фанлар факультети декани
Х.Т.Авезов	-	Кимё фанлари номзоди доцент
З.И.Нуридодов	-	Бухоро муҳандислик-технология институти. Кимё кафедраси ўқитувчиси. техника фанлари фалсафа доктори(PhD)
С.А.Мухаммадов	-	Касбий таълимни ривожлантириш ва мувофиқлаштириш Бухоро вилоят ҳудудий бошқармаси Методик хизмат кўрсатиш бўлими бошлиғи.
С.Х.Имомова	-	Касбий таълимни ривожлантириш ва мувофиқлаштириш Бухоро вилоят ҳудудий бошқармаси бош методист масlahатчиси
Н.Ф.Норов	-	Пешку туман 2-сон касб-хунар мактаби ўқув ишлари бўйича директор ўринбосари.
Н.С.Андов	-	Пешку лимончилик равнақи фермер хўжалиғи раҳбари
С.Жумаева	-	Пешку туман "Малшоёк" фермер хўжалиғи раҳбари
М.Бозоров	-	Пешку туман кишлоқ хўжалиғи бўлими бошлиғи
Қ.Р.Тўхсанов	-	Бухоро давлат университети доценти, филология фанлари номзоди.
Г.Ҳасанова	-	Бухоро муҳандислик технология институти доценти.
Б.Т.Жураев	-	Бухоро давлат университети педагогика кафедраси ўқитувчиси
Б.Эшонкулов	-	Пешку туман 2-сон касб-хунар мактаби ўқув ишлаб чиқариш таълими бўйича директор ўринбосари.
Х.Адилова	-	Бухоро давлат университети ўқитувчиси.
Ш.Абдиев	-	Пешку туман 2-сон касб-хунар мактаби ЁБИБ/ДМ
Ж.Мижидов	-	Бухоро давлат университети жаҳон тарихи кафедраси ўқитувчиси

Масъул муҳаррир:

Олимов Ш.Ш.,

педагогика фанлари доктори, профессор

Тақризчилар:

Қ.Р.Тўхсанов

филология фанлари номзоди, доцент

Н.Бекова,

филология фанлари номзоди, доцент

тарихшунослиги/Тарих фанлари бўйича фалсафа докторлик (PhD) диссертациясини олиш бўйича диссертацияси. - Т.: 2020. - 139 б.

7. Салиев А.А. Противостояние России и Османской империи в Средней Азии в XIX - начале XX вв. // Вестник КРСУ. 2017. №4. - С. 27-32.
8. ЎМА, И-1-фон, 32-рўйхат, 300-йигма жилд, 1-варақ.
9. ЎЗРМДА И-3 фонд, 2 - рўйхат, 166 - хужжат, 89 - варақ.
10. ЎМА, И-3-фон, 1-рўйхат, 651-йигма жилд, 2-варақ.
11. ЎМА, И-3-фон, 1-рўйхат, 651-йигма жилд, 5-варақ.
12. ЎМА, И-3-фон, 1-рўйхат, 651-йигма жилд, 8-варақ.
13. ЎМА И - 3 фонд, 2 - рўйхат, 166 - хужжат, 86 - варақ.

ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА КАСБИЙ-АХЛОҚИЙ МЕЪЁРЛАРИНИ ТАРБИЯЛАШНИНГ ИЛМИЙ-ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ

А.Т.Гулбоев - БухДУ педагогика кафедраси доценти

Ахлоқ-одоб - бу жамиятда, кишилар ўртасида кундалик турмушда зарур бўлган ҳатти-ҳаракатлар, урф-одатлар нормалари, қоидаларидир. Барча норма ва қоидаларини кишилар томонидан адо этилишини назорат этиш ва тартибга солиш ижтимоий, юридик асосда таъминланади. Ахлоқ - одоб қоидалари ва нормалари ҳар бир халқнинг кадриятларида муҳим урин эғалайди. Унда уша халқнинг турмуш тарзи маданий савияси, анъаналари гуруҳи, дини ифодаланади, акс этади. Шунинг учун ахлоқ-одоб қоидалари ва нормалари уша халқнинг бит-мас тугалмас маънавий бойлиги ҳисобланади ва миллат даражасида шаклланганлик даражаси деб қаралади. Ахлоқ-одоб норма ва қоидалари жамият тиракчилиги билан ривожланиб, узғариб боради. Бунда қардош халқлар, минтақада яшовчи халқлар, миллатлар урф-одатлари бир-бирига таъсир кўрсатади. Илгор, қулай урф-одатлар, анъаналарга, анъаналар эса кадриятлар даражасига кутарилади.

Бугунги кунда ешларни юксак маънавий гоё ва миллий урф одат, анъаналар асосида тарбиялаш долзарб малалага айланган. Юксак маънавий гоё ва урф-одатлар қулами ниҳоятда кенг ва серқирра бўлиб, улардан энг муҳимлари: иймонлилиқ, ватанини севиш, инсонпарварлик, дустлик, уртқлик, биродарлик, онгли интизом, ижтимоий фаоллик, ҳалол меҳнат, оила, давлат ва жамият олдидати бурчини англаш, тинч тотув япаш учун курашиш, хурфирклилик қабилар. Ахлоқ-одобни бир бирдан ажратиб бўлмайдиган уч тартибий қисми бўлиб, улар бир бутунликни ташкил этади.

Ғоявий - ахлоқий онг - ижтимоий ҳаётнинг шахс тасавурлари, қарашлари ва эътиқодларига акс эттиши ва ифодаланишидир. У шахс фаолиятида қуламлидиган ҳаётий тамойиллар бўлиб, у еки бу муаммони хал этиш, ҳатти-ҳаракат ҳулқ қоидаларини танлашда намоен булади. Ғоявий - ахлоқий кадр қиммат - шахсининг у еки бу ҳатти-ҳаракат ва урф-одатларига муносабати ва уларни яхши емонга ажратиб баҳолашда ифодаланади. Бунда шахсининг бутун

251

Бухоро амирлиги ва Россия империясига доимий душман қайфиятда бўлган беқликлар, жумладан Шахризаб, Ғузор ва бошқа аҳоли орасида қатти таъсир кучига эга уламолар, амалдорлар ва беқлар доимий қатъий назорат остига олинганлар. Архив хужжатларида Бухоро амирлиги Ғузор ва Шахрисабд беқликларида мустамакачиларга қарши қайфият уруши даврида айниқса, қучайиб, беқликларга турк эмиссарлари қўллаб келганлиги қайд этилади. Туркистон генерал-губернаторлиги томонидан 1917 йилнинг 17 ноябрида Бухородаги рус себсий агентлигига йўллаган махфий мактубда: "Турк султони томонидан тарғибот учун юборилган мулалар ҳақида, уларнинг Ғузор, Шахрисабзга ўтганлиги билан боғлиқ маълумотлар Самарқанд вилояти ҳарбий губернатори томонидан оғохлангирган. Сиз ва Бухоро ҳукумати бу борда қандай чоралар кўрдингиз?" [13] - мазмундаги саволномага жавоб сўралганлиги юқорида келтириб ўтган фикримизнинг далили бўлиб ҳисобланади.

Герман-Турк иттифоқи фойдасига Бухоро амирлигидаги тарғибот ишларини қуйидаги йўналишларга ажратиш мумкин. Биринчидан, маҳаллий йўналишдаги тарғибот ишлари бўлиб, бу ерда биз давлат, жамоат арбобларининг миллий мустақиллик, озодлик келтириш шарти сифатида Герман-Турк блокнинг талабасини таъминлашга бўлган уринишларини кўришимиз мумкин. Иккинчи бир йўналиш, Герман-Турк эмиссарларнинг фаолияти масаласи бўлиб, улар асосан биринчи йўналишдаги гуруҳларнинг қўллаб-қувватлашига таъйиб иш кўрганлар. Биринчи жаҳон уруши йилларида олиб борилган тарғибот ишларининг амалий натижалари етарли даражада бўлмай, биз таъкидлаб ўтган икки йўналиш ва қайфиятдаги шахсларнинг ўзаро ишончсизлиги бунинг асосий омили бўлди деб айтиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Броздин С.С. Пробуждение Бухары: Бухарский эмират в кон. XIX - нач. XX века // Karageniz social Bilimler dergisi №4 2014. - С. 47-63.
2. Васильев А.Д. "Знамя и меч от падишаха". Политические и культурные контакты ханств Центральной Азии и Османской империи (середина XVI - начало XX вв). - М.: институт востоковедения РАН, ПРОБЕЛ - 2000. 2014. - 356 с.
3. Восстание 1916 года в Туркестане: документальные свидетельства общей трагедии: Сб. док. и материалов МГУ им. М.В. Ломоносова, Ин-т всеобщей истории РАН; [сост., авт. предисл., вступ. ст. и коммент. Т.В. Котюкова]. - М.: Маржани, 2016. - 468 с.
4. Восстания 1916 г. В Азиатской России: Незвестное об известном («100 - летию высочайшего повеления 25 июня 1916г.»): [коллективный монография] / [ред. - сост.: Т.В. Котюкова]. - М.: Русский имульс, 2017. - 528 с.
5. Орзиев М. XX аср бошларида Россия - Афғонистон ўртасидиган муносабатлар тарихидан // Тамаддун нури. Илмий, ижтимоий-фалсафий, маданий-маърифий, адабий-бадний журнал. 2020. № 1. - Б. 18-21.
6. Рахмонкулова З. XIX аср охири - XX аср бошларида Ўрта Осиё хонликлари ва усмонли турк империяси ўртасидиган муносабатлар

250

хаёти давомида интилишлар, ҳаёт мазмунини белгилаб берадиган идеаллари муҳим роль уйнайди.

Ахлоққий хиссиётлар эса шахснинг узига, бошқаларга ижтимоий ҳодисаларга муносабатида ифодаланлади. Шахснинг ахлоққий хиссиётлари гурури, ор-номус, виждод, уят, нафрат, худбинлик, мағрурлик каби шаклларда намоён бўлади.

Ватанпарварлик ва байналминиллик ахлоққий тарбияда алоҳида урғун тутлади. Ходису-Шарифда Ватанини севмон иймондандир, деб бежиз айтилмаган. Тарбияси ва уқитувчи болаларда ватанга муҳаббат, фахрланиш, халқ ва мамлакат ютуқларидан қувониш, уни дўшманларига нафрат туйғуларини тарбиялайди. Болаларни Ваган равнақи йулида ва филдкорона меҳнат қилишига тайёрлайди. Байналминиллик ахлоққий қоида сифатида ватанпарварликни бой-тади, уз миллий қобилига урғун қилишга йул беради. Барча халқлар билан дуст бўлиб, тинчлик ва тараққиёт учун курашга чорлайди.

Ўқувчиларни ватанпарварлик ва байналминиллик руҳида тарбиялаш уларда инсонпарварлик хиссини улғайтиради, турли миллат ва элатлар билан дуст-инок яшашга ургатади. Меҳнат ахлоққий муносабатни тарбиялаш - шахснинг бутун маънавий йуналишини белгилайди, чунки ишламай, курашмай яшаш мумкин эмас. Меҳнат - яшаш манбаи. Бу ахлоққий муносабат шахснинг меҳнат жараенида намоён бўладиган юксак онгида, меҳнатнинг ҳаётдаги ролини аңлашида, хусусий ва жамоа меҳнатига тайерлик, меҳнатни хурмат қилиш ва меҳнатсеварликка ифодаланлади. Ўқувчилар меҳнат жабҳаларида иштирок этишлари орқали узаро ердам, муваффақиятдан қувониш, узи ва урғоти меҳнатини адолатли баҳолаш фазилятларини шакллантиради.

Атрофдаги кишиларга ахлоққий муносабат-шахснинг жамоатчилик, қўлчилик манфаатидан устун қуйишидир. Жамоатчилик уқучида инсонпарварлик, меҳнатга муносабат, онгли интизомни шакллантиришда ердам беради. Шахснинг узига, уз хулқига ахлоққий муносабатни тарбиялашни - бу ўқувчини уз-узини онгли интизом руҳида тарбиялашга ургатишдан иборатдир. Интизом ахлоққий норма бўлиб, шахснинг фуқаролик киефасини белгилайди.

Коллеж ўқувчиларини қуйидаги интизом нормаларига қўништириш керак:

1. Қабул қилинган интизом қоидаларига ўқучида, меҳнатда, буш вақтларида риоя қилишга эҳтиёж сезиш;
2. Ўз-Ўзини назорат қилиш ва уз хулқини идора қилиш;
3. Жамоада тартиб бузаётган, интизомсизлик қилаётган болаларга қарши фаол курашиш.

Интизом асосида онг етади, уни ирода бошқаради. Онгли интизомни таъминлайдиган катъийлик, ташаббускорлик, мустақиллик, узини тута билиш, уюшқоқлик иродавий сифатлардир. Онгли интизом виждон ва ростгуйлик билан боғлиқ.

Ахлоққий муносабатлар даставвал оилада шаклланади. Сунг оиладаги муносабатлар ясли ва болалар боғчаларида, мактаб ва олий ўқув юрғларида, жамоа жойларида такомиллашади. "... тарбияни, - дейди Абдулла Авлоний -

тутилган кундан бошласак, вужудимизни қуватландурмак, фикримизни турландурмак, ахлоқимизни гузаландурмак, зехнимизни равшандурмак лозим экан. Тарбияни қимлар қилур? Қандай қилинур? Бу савола "биринчи уй тарбияси" деб жавоб бермак лозим". Демак, адиб ҳам оила тарбиясига аҳамият берапти.

Коллежда ахлоққий тарбия беришга хилма-хил усуллар қўлланилади. Қуйида шу усуллардан намуналар келтирамыз:

1. Ахлоққий тарбия уқитиш жараени билан қўшиб олиб бориллади. Бу юк немис педагоги А.В.Детерверг айтганидек, яхши уқита билган уқитувчи яхши тарбиялайди ҳам.

2. Ахлоққий тарбия жараенининг муваффақиятли ўқувчилар ва уқитувчилар жамоасининг савиясига боғлиқ. Бунинг учун жамоа аҳил ва инок болалар интизомли бўлиши керак.

3. Тарбиявий ишларнинг режали бўлиши ва ҳамжихатлик билан амалга оширилиши ахлоққий тарбиянинг мувоффақиятини таъминлайди. 4. Коллежда ижобий эмоционал шарт-шароит яратиш ахлоққий тарбия жараенига фойдали таъсир этади. Масалан: Республика мустақиллиги кунни, "Наврўз" байрами.

5. Барча ўқувчиларнинг мактабдаги умумий ва ягона тартиб қоидага риоя қилишларига эришиш;

6. Ахлоққий тарбияда онгни, тушунчаларини шакллантиришда ту-шунтириш, уқитириш, суҳбат, мунозара, лекция, рағбатлантириш, жазолаш усулларидан фойдаланиш;

7. Ахлоққий одобни шакллантиришда машқ, болаларни турли фаолиятини уюштириш;

8. Тарбиявий соатлар, (олдобнома) дарсларини савиясини ошириш;

9. Меҳнат илғори, илм-фан ходимлари, меҳнат ва уруш фахрийлари, қўл болалари оналар, иймонли қариялар, ҳожилар билан ўқувчилар учрашувларини уюштириб бориш;

10. Коллежда турли-туман тадбирлар, адабий кечалар, байрам, олимпиада, фестивал, мусобақалар утқазил, кинотеатр, телевидение курсатувларидан, жумладан, "Оталар сузи-ақилнинг қузи", "Маърифатнома" эшиттиришларидан янги ташкил этилган "Маънавият ва маърифат" маркази тавсияларидан фойдаланиш;

11. Дарс жараени, синфдан ва мактабдан ташқари машғулотларда Шарқ кадриятлари ва миллий аъналарни акс этган Куръони Қарим, Ҳадис, "Ҳагаманома", "Одобнома", "Ҳикматнома", "Бозорнома", Қайқовуснинг "Қобуснома", Юсуф Хос Ҳожибининг "Қутадғу Билиг", Носир Хисравнинг "Саодатнома", Ибн Синонинг "Донишнома", Саддийнинг "Гулистон", "Бустон", А.Навоийнинг "Махбул кулуб", Бобурнинг "Бобурнома", А.Авлонийнинг "Туркий гулистон еҳуд ахлоқ", шунингдек, Ҳамза, Фитрат, М.Исмоилов, Ҳ.Тухтабоев асарларини уқиб урганиш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо етамиз. Ўзбекистон 2016 йил
2. Каримов И.А. Юксак маънавият – энгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. 176 б.
3. Ўзбекистон Президентги Шавкат Мирзиёев 2017 – 2021 йиллари Ўзбекистонни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси. 7 январь 2017 йил
4. Мухаммадjon Куронов Миллий тарбия Тошкент "Ўқитувчи" нашриёти 2010 йил 142 бет
5. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагогик ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: Истеъдод, 2008. – 180б.

МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА КАСБҲИ ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

У.Ў. Курбонова - Бухоро давлат университети.

Резюме. The article analyzes the development trends of pedagogical research conducted in Uzbekistan during the years of independence.

Резюме. В статье говорится о развитии педагогической науки в Республике Узбекистан и о научно-исследовательской работе ученых, посвященной дидактике и методике преподавания педагогики.

Мамлакатимиз мустақилликка эришган йилларидан бошлаб узлуксиз таълим тизimini тубдан ислох қилиш, кадрлар тайёрлаш сифатини кескин ошириш, халқаро стандартлар даражасига мос рақобатбардош олий маълумотли педагог кадрларни тайёрлаш мақсадида кенг қўлмалли ишлар амалга оширилди. Таълим ва фан соҳасини ривожлантириш мақсадида "узлуксиз таълим тизimini янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос юқори малакали кадрлар тайёрлаш сифатини давом эттириш; таълим ва ўқитиш сифатини баҳолашнинг халқаро стандартларини жорий этиш асосида ОТМ фаолиятининг сифати ҳамда самардорлигини ошириш"²² устувор вазифа сифатида белгиланаётганини, билимини эгаллашнинг замонавий методикаларини ишлаб чиқиш, таълим олинган жараёнини такомиллаштиришда ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланиш бугунги куннинг муҳим талабига айланмоқда. Барча соҳаларда олиб борилаётган янгиланиш, маънавий юксалишлар даражасида хар томонлама сун, билимдон, ижодкор ёшларни тарбиялаш, бунда "Ёшларимизнинг мустақил фикрлайдиган, юксак интеллектуал ва маънавий салоҳиятга эга бўлиб, дунё миқёсида ўз тенгдошларига ҳеч қайси соҳада бўш келмайдиган инсонлар бўлиб камол топиши, бахтли бўлиши учун давлатимиз ва жамиятимизнинг бор кучини

©2017 – 2021

Йилларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг бeлгиласувор йўналиши бўйича. Ҳаракатлар рeтратини и. Ўзбекистон Республикаси Президентининг. ПН-4947-сонли Фармони 1-чeкмаси.

имкониятларини сафарбар этиш"²³ устувор йўналишлардан саналади. "Мамлакатимизда илм-фани янада раванг топтириш, ёшларимизни чуқур билим, юксак маънавият ва маданият эгаси этиб тарбиялаш, раобатбардош иктисодиётни шакллантириш борасида бошлаган ишларимизни жадал давом эттириш ва янги, замонавий босқичга кўтариш мақсадида 2020 йилни "Илм-маърифат ва рақамли иктисодиётни ривожлантириш йили"²⁴ сифатида номланиши, қисқа давр ичида таълим тизimini ислох қилиш ва унинг моддий-техника базасини мустақамлаш учун қатта маблаг ажратилиши бунинг ёркин дeлилидир.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда дидактика ҳамда ўқитиш методикалари соҳасидаги фикрларнинг ривожланиш ҳолатини илмий ўрганиш, уни бугунги кун талаби доирасида маълум бир тизимга солиш ва ривожланиш жараёнининг илмий таҳлил этиш асосий муаммолардан биридир. Педагогик кадрларнинг юксак профессионализмни кўп жиҳатдан олий таълим муассасаларида шакллантирилган салоҳият, унинг таълимий эҳтиёжларини қондириш ва касбий тайёртарлик даражасига боғлиқ. Шу нуқтаи назардан «бугун таълим тизimini тубдан қайта кўриб чиқиш, профессионал билимларни эгаллаш учун имкониятларни кенгайтириш, янги шароитларда, янги замонавий технологияларда ишлашга қодир мутахассисларни тайёрлашга йўналганлиқни кучайтириш»²⁵ зарурати юзага келди. Шунга кўра, олий таълим тизimini аниқ, илмий асосланган, алоҳида технологияк лойиҳалардан тuzиладиган, алгоритмик, маълум натижани кафолатлайдиган, кўйилган максалларга диагностика йўналтирилган таълимий жараёнлар билан такомиллаштиришни долзарб аҳамият қасб этади. Шу муносабат билан таълим тизimini учун олий малакали илмий-педагог кадрларни ҳамда илгор педагогик технологиялар соҳасида илмий кадрларни устувор равишда тайёрлаш муаммоси ўз счимини кутмоқда.

Мустақиллик йилларида Республикада таълим тизimini тубдан ислох қилиниб, узлуксиз таълим тизimini, жумладан, олий ва ўрта махус таълим тизimini қатта ўзгаришлар амалга оширилмоқда. Хусусан, олий ўқув юртидан кейинги таълим тизimini янада такомиллаштирилди, мактабга таълим вазирлиги ташқи етилди, мактаб ва коллежалар ўртасидаги боғлиқлиқни мустақамлаш йўлида ўн бир йиллик таълим тизimini Утилли, таълим мазмунини янгиллаш ҳамда таълим жараёнини самардорлигини ошириш бўйича олиб борилган ислохотлар бугун ўз самарасини бермоқда.

Мазкур жараёнларни амалга оширишда ахборот-коммуникация технологиялари муҳитидан самарали фойдаланиб, миллий кадрларни тайёрлаш, ёш ақлолни барқамол ва етуқ этиб янги етказиш ўқитувчи-педагогларнинг асосий вазифалари сирасига қиради. Мазкур муаммо тахлили юзасидан қатор тахқиқот ишлари олиб борилган.

Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо етамиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017. 28 б.

Ўзбекистон Республикаси Президентги Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мувожазномаси. 25.01.2020

Каримов И.А. Янги на фикрлаш ва ишлаш дeр талаби. Йигирма томлик. – Тошкент: Ўзбекистон, 1995. – Т.5. – Б.329.

МУНДАРИЖА

1-ШУЪБА. ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ДУАЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	4
ҚАХХОРОВ В.Х. Ўрта бўғин кадрларни тайёрлаш давр талабидир	
ҚОБИЛОВ Х. Х. Профессional таълим муассасаларида дуал таълимни ташкил этишнинг замонавий тенденциялари ва ривожланиш омиллари	5
ЧОРИЕВ Т. Дуал таълими ва уни такомиллаштиришнинг ҳуқуқий асослари	7
МАХМУДОВ Б.Х. Илмийликка асосланган дуал таълим	11
ВАЛИЕВ М.Ш., МАХКАМОВ А.Х. Дуал таълимни такомиллаштиришда малака ошириш ва қайта тайёрлашнинг ўрни	13
МУҚИМОВ К., НОМОЗОВА Д., САЛИМОВА М. Олий ўқув юртиларида физика ва бошқа табиий фанларни ўқитишда янги билимлардан фойдаланиш муаммолари	14
ХУДОЯРОВА Г.Б. Профилактика аддиктивного поведения старших подростков посредством духовно-нравственных ценностей в профессиональном образовании	19
ОЛИМОВ Ш.Ш. Профессional таълим муассасаларида дуал таълимни ташкил этишнинг долзарб муаммолари	23
ХАКИМЖОНОВА Х.Х. Профессional таълим муассасаларида дуал таълимни ташкил этиш	26
РАХМАТУЛЛАЕВА Д.Р. Профессional таълим муассасаларида ўқувчиларни тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш	28
ХАСАНОВА Г.Д., ТОЖИЕВА М.В. Дуал таълим: муаммо ва ечимлар	31
ВАЛИЕВА Ф.Р., АТАЖАНОВА Д.Б. Профессional ва олий таълим тизимида узвийликни таъминлашнинг педагогик шартлари	37
АВЛИЯКУЛОВ А. Профессional таълим муассасаларида дуал таълим асосида ўқув жараёнини ташкил этиш	40
РАХМАТУЛЛАЕВА Д. ХОДЖАБАЕВ А.Р. ИСМАИЛОВА З.К. Профессional таълим муассасаларида “дуал” таълим тизимининг жорий этилиши	44
ГАФФАРОВ Х.Р., РАВШАНОВ Б.Х. Олий таълим тизимида дуал таълимнинг аҳамияти	46
QANHOROV V., USMONOV E., HAYITOV SH., DENQONOV A., OSTONOV Y. Professional ta'lim muassasalarida dual ta'limni tashkil etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari	51
РАХМАТОВ Я.Я., БАДАЛОВ У.Х. Илғор хоржий тажрибалар асосида профессионал таълим муассасаларида дуал таълимни ташкил этишнинг замонавий тенденциялари	55
ИЛХОМОВ Б.Х. Дуал таълим асосида таълим жараёнларини ташкил этиш	58

ХАФИЗОВ А.Р., УМАРОВ А.А. Дуальное обучение: понятие, принципы, механизмы реализации, преимуществ	61
ИМОМОВ Ш.Т. Профессional таълим муассасаларида дуал таълимни ташкил этишнинг методологик асослари	66
JUMAYEVA M.T. Professional ta'lim muassasalarida dual ta'limning tashkil etishning metodologik asoslari	70
IZBULLAYEVA G.V. O'zbekiston Respublikasi professional ta'limida o'qitishning dual tizimi	73
ORTIQOV O.R. Oliy va professional ta'lim tizimi integratsiyasida dual ta'lim mazmuni	75
ДЖАНАЛИЕВА Г.А., БОБОВ Ж.Ж., ИСРОИЛОВА Ш.Н. Профессional таълим муассасаларида дуал таълим тизимини қўлланишнинг аҳамияти	77
ЕЛВОЙЕВА L.S. Dual ta'lim – kichik mutaxassislarni tayyorlashning samarali shakli	78
ISMATOVA N.B., SULTONOV A. Dual ta'limning amalga oshirish imkoniyatlari	79
АБДУЛЛАЕВ Қ.Ф. Профессional таълимни ташкил этиш имкониятлари	82
БОБОМУРОДОВА Н.Ж. Ибн Сино таълимотида жисмоний баркамоллик гоёси	83
2-ШУЪБА. ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ДУАЛ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚўЛЛАШ ИМКОНИЯТЛАРИ	
УБАЙДУЛЛАЕВ А.Н. Профессional таълим тизимида “модулли ўқитиш” ни қўллаш имкониятлари ва замонавий тенденциялари	86
НОРОВ Н. Таълим муассасаси ўқувчиларнинг worldskills стандартлари асосида компетенцияларини шакллантириш	90
МУРАТОВА Г.С. “Сув ва саломатлиқнинг атраф муҳитдаги ўрни” мавзусини дуал таълимда ташкил этиш	92
ФЁДОРОВ С.В., ШАРИПОВ Ж.О. Влияние структурных и фазовых превращений в легированном подповерхностном слое быстрорежущих инструментов на их износостойкость при резке жаропрочных, хромовых сплавов	95
ЭШОНКУЛОВ Б.Д. Янги профессионал таълим - янги миссияси	104
КАЗИМОВА М.Ш. Дуальное образование как фактор успешного трудоустройства выпускников нефтегазового колледжа	108
KHAFIZOV A.R., MUKHAMADIYeva R.A. Uzbek dual system education key to achieve the goals of maintainable advancement	112
СИРОЖОВ С. Гуманистические принципы образовательного процесса в Узбекистане	115

221	RAHIMOVA D.A. Ta'lim tizimini rivojlantirishda ajdodlar merosining roli
223	ФАТУЛЛАЕВА М.А., МАХМУДОВ И. Ёш авлод тарбиясида миллий халқ ўйинларининг ўрни ва педагогик аҳамияти
227	АВЛИЯКУЛОВ М.М. Бўлажак ўқитувчилар маънавий оламини юксалтиришда санъат ва маданиятнинг ўрни.
229	TOSHEVA D.I. Ekologik ta'lim-tarbiya haqida allomalar qarashlari
235	АВЛИЯКУЛОВА Н.М. Пути развития образовательно-творческой деятельности будущих педагогов.
237	НУРУЛЛАЕВ А.Р., ХУҲЖАЕВ Э. Мактабгача ёшдаги болаларни жисмоний харакаتلарга ўргатишда харакатли ўйинлардан фойдаланиш самардорлиги
239	ГУЛБОЕВ А.Т. Профессионал таълим тизимида маънавий- маърифий ишларни ташкил этиш
241	УСМОНОВА Г.И. Таълим ва тарбия уйғунлиги миллий тараккиётга эришиш кафолати
243	ХАЙИТОВ Ж.Ш. Ўзбекистонда бошок (дон)ли экин янги навларининг тарқалиши тарихи
245	ОРЗИЕВ М.З., ХАЙИТОВ Р. Биринчи жаҳон уруши даврида бухорода герман-турк fronti учун олиб борилган тартибот ишлари
251	ГУЛБОЕВ А.Т. Профессионал таълим тизимида касбий-ахлоқий меъёрларни тарбиялашнинг илмий-педагогик асослари
254	ҚУРБОНОВА У.У. Мустақиллик йилларида ўзбекистонда касбий таълим тараккиёти тенденциялари
257	GULAMOVA D. "Street law" loyihasi huquq targ'ibotining eng mukammal dasturi
259	РАЖАБОВ О. Баркамол ёшлар таълим-тарбиясида туркистон маърифатпарварларининг қарашлари
261	ШАМСИЕВ Р.Х. "Механик узатмалар" мавзусини ўқитишнинг замонавий усуллари.
265	КЎЧАРОВ Ж.К. Мирзо Улугбек ва Бухоро
270	ТЕМИРОВ Ф.У. Садриддин Айний – ёш авлоднинг таълим-тарбияси тўғрисидаги фикрлари
272	ХАКИМОВА Г.А. Религия любви в полотнох Акмаля Нура
274	АДИЗОВА Х.Р., ШОДМОНОВА Д.А. Табиатга муносабатимизни ўзгартиришимиз шарт
278	ШИРИНОВ А.Л. Ўзбекистонда манзара жанрининг ривожланиши
280	НУРИЛЛАЕВА Н.Ш. Интеграция науки и образования как элемент системы непрерывного профессионального образования
282	СОБИРОВА Ш.У. Архитектура қурилиш чизмачилигида ўқитиш методларининг аҳамияти
284	ГАФФАРОВ Х.Р., САВРИЙЕВ Й.С., АЗИЗОВ Б.А., СЕВИНОВ У.Б.

292	Пахта читиги кунжарасни муаллақ ҳолатда кўп босқичли мой олиш қурлимасида мой акрагиб олиш жараёни моделлаштириш
295	AMINOV A.SH., QULMANMATOV B.G. Chizmachilik darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi.
295	ЭЛМУРОДОВ А.С. Автоматизированное управление короткаким станком
298	РАХМАТУЛЛАЕВА Д. Профессионал таълим муассасалари ўқитувчиларида талбиркорлик компетенцияларини шакллантириш
300	ШАРИПОВ Ж.О. Влияние антифрикционных алмазоподобных (dic) покрытий на надежность процесса фрезерования без сож хромовых сплавов
303	МИРЗОЕВА И.Э., МИРЗОЕВА О.Э. География дарсларида инновацион ва педагогик технологиялардан фойдаланиш
306	ОРЗИЕВ М.З., ХОЖИМУРОДОВ Ж.Э. Россия-Афғонистон: XX аср бошларида сиёсий ва иқтисодий муносабатлар тарихидан
311	ГОФУРОВ М. Технологик таълим тизимининг моддий-техник таъминотини мустахкамлаш.
314	ХАСАНОВ Х. Электромагнитная сверхжелезность
326	НУРИДИНОВА Н.З. Как выучить русский язык
329	НАЗАРОВА З.И. Таълим жараёнида зиёрат туризмини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари: имконият, муаммо ва ечимлар
331	МАМАТОВ Д.Қ. Maktabda chizmachilik darslarida "Buyum modelini yasash" orqali o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish.
332	МУСИНОВА А.С., ҒУЛОМОВ Ш.Ж. Мис идишларни ясашнинг техник усули
335	ABDURAZOQOVNA N.R., RAXMATOVA Z.SH. O'rta asrlarda rassom miniaturachilarni o'qitish metodlari tarixidan
337	МАМУРОВ И., МАМУРОВА Д.И., АСРОРОВА М. Coreldraw — незаменимый помощник профессионалов
339	БОЛТАЕВА С.Таълим ва тарбия ривожлантириш йўллари
341	TUXSANOVA V.R. Matoni bezash san'ati tarixi va uslublari (issiq, sovuq, tugunli batik)
343	DJURAYEVA L.R. Innovatsion pedagogik faoliyatning ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyati
348	АБДУРАХМОНОВ О.Р., САИДОВА М.Б. Автоматизированное управление уровнем при производстве чистой воды
349	НУРИЛЛАЕВА Н.Ш. Чет тилларни ўқитишда сифат самардорликта эришишнинг педагогик ва психологик жиҳатлари
352	МАХМУДОВА С.Х. Ўқувчиларининг ўқиш саводхонлигини халқаро даражада баҳолаш
355	АЗИМОВА Н.Э., НАСИМОВА З.И. Очик таълим тизими таълим сифатини юқори кўтариш омили сифатида